

Društvo mediatorjev
Slovenije

15 LET DELOVANJA

Društvo mediatorjev Slovenije: 15 let delovanja

Spletna izdaja

Izdajatelj: Društvo mediatorjev Slovenije

Sedež: Poljanski nasip 2, 1000 Ljubljana

Priprava vsebin: Aleksander Jakobčič

Urednik: Luka Hiti, Aleksander Jakobčič

Predgovor: mag. Gordana Ristin, predsednica Društva

Zaključni govor: Aleksander Jakobčič, podpredsednik Društva

Oblikovanje: Anja Švajger

Fotografija na naslovnici: Gerd Altmann @ Pixabay

Fotografija na zadnji platnici: Sora Shimazaki @ Pexels

Publikacija je brezplačna.

Ljubljana, oktober 2021

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 80935683

ISBN 978-961-95537-0-1 (PDF)

KAZALO

O publikaciji **4**

Uvodna misel predsednice **5**

ZGODOVINA IN RAZVOJ MEDIACIJE

Mediacija v zgodovini in
mednarodni skupnosti **8**

Konvencija Združenih narodov
o mednarodnih sporazumih o
poravnavi, ki izhaja iz mediacije
(Singapurska konvencija o mediaciji) **10**

Mediacija v evropskem prostoru **12**

Mediacija v Republiki Sloveniji **15**

Mediacija preko spleta
in mediacija na daljavo
(online mediacija, e-mediacija) **18**

O MEDIACIJI

Potek mediacije na kratko **20**

Mediacija danes **22**

Temeljna načela mediacije **23**

Vrste mediacij **26**

DRUŠTVO MEDIATORJEV SLOVENIJE

Društvo mediatorjev Slovenije
zgodovina in delovanje **34**

Konference DMS **36**

Seznam predsednikov in
podpredsednikov DMS **38**

Pandemija in DMS **40**

Zaključna beseda
podpredsednika **41**

O PUBLIKACIJI

Društvo mediatorjev Slovenije (DMS) ob 15. obletnici svojega delovanja izdajamo publikacijo, ki združuje bistvene informacije o zgodovini alternativnega reševanja sporov (ARS), pravnega razvoja na državni, mednarodni in EU ravni, ter delovanja DMS. Publikacija je zasnovana tako, da popelje bralca od uvodne misli predsednice DMS skozi zgodovinski del, ki služi kot uvod mednarodni ureditvi mediacije, vse do ureditve na EU in državni ravni. Po zaključku tega dela si lahko bralec prebere tako bistvene značilnosti postopka mediacije in splošne informacije o mediaciji kot tudi o bogatem delovanju in poslanstvu DMS. Celotno besedilo nato zaključi misel podpredsednika, ki je naravnana predvsem na prihodnost mediacije.

UVODNA MISEL PREDSEDNICE

Osnovna ideja mediacije je, da stranki s pomočjo mediatorja kot nevtralne tretje osebe najdeta tisto rešitev spora, ki je za njiju najboljša in skleneta o tem dogovor (poravnava). Vendar je v tej ideji vsebovano veliko več: konflikt je normalen del življenja in pomembno je, kako ga rešujemo ter preoblikujemo, tako da vse stranke nekaj dobijo oziroma nobena stranka ne izgubi. Prof. Nils Christie je zapisal, da je spor last strank in naša naloga je, da jim pomagamo pri reševanju tega spora. Mediacija je kot eden izmed načinov alternativnega načina reševanja sporov (ARS) prepoznana kot način, ki je hiter, ekonomičen, nevtralen, zaupen in učinkovit.

V Sloveniji smo organizirano začeli ponujati mediacijo na sodiščih že pred 20 leti. Društvo mediatorjev Slovenije (DMS) pa smo ustanovili pred 15 leti. DMS je od nekaj ustanovnih članov zraslo v najbolj številno društvo mediatorjev v RS in pridobilo status društva v javnem interesu. Ko smo ustanavljali DMS, smo zapisali, da želimo širiti vedenje o mediaciji in s kvalitetnimi izobraževanji za mediatorje in mediaranjem promovirati sam postopek kot tudi idejo mediacije.

Postopek mediacije je uporaben prav pri vseh vrstah sporov: družinskih, civilnih, gospodarskih, upravnih, delovnih, v predkazenskem postopku, v izvršilnem postopku, v sporih iz varstva okolja in drugo. Člani DMS smo ljudje različnih poklicev, saj za mediatorja ni treba, da je pravnik. V društvu smo organizirali vrsto konferenc in srečanj. Napisali smo Belo knjigo o mediaciji in pomagali pri oblikovanju različnih predpisov za mediacijo in mediatorje. Izobrazili smo nekaj generacij mediatorjev.

Idejo mediacije in večine mediatorja lahko uporabimo tudi pri facilitiranju v sporih z veliko strankami. Tako smo člani DMS pripravili odmevno mednarodno Konferenco o postopku sprave. Po konferenci smo pripravili predlog postopka, da bi lahko pričeli s postopkom sprave v RS. Žal do sedaj nismo naleteli na poslušalce, ki bi nam pomagali udejanjiti to idejo.

Mediacija mora biti dostopna vsem ljudem, ki so v sporu. Zagovarjamo mediacijo na sodiščih, v raznih poklicni združenjih (zbornicah), podjetjih, občinah, krajevnih skupnostih,

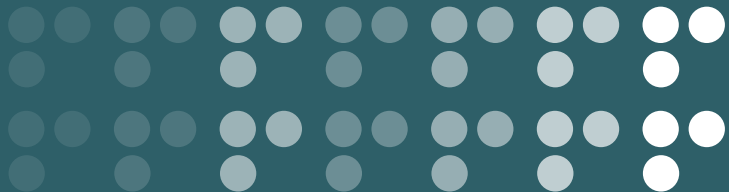
verskih skupnostih, šolah, na fakultetah in v raznih oblikah zasebnih družb. DMS tudi ponuja mediacijo. Sprejeli smo razumno tarifo, ki je za člane zavezujoča. Za stranke, ki so brez sredstev, pa je brezplačna.

V postopku mediacije skoraj vedno pride do trenutka, ki ga mediatorji poimenujemo »čarobni trenutek«. Zgodi se, ko si

stranki prisluhmeta in se slišita, pride do razumevanja drugega in pričneta sodelovati in ustvarita novo vrednost. Običajno se popravi odnos med njima. V naravi je preživela tista človeška vrsta, kjer so bili posamezniki sposobni sodelovanja in prilagajanja. Niso bili zmagovalci največji in najmočnejši, temveč tisti, ki so znali različne interese združiti v novo sinergijo. Mediatorji smo nosilci teh novih sinergij v družbi.

mag. Gordana Ristin

ZGODOVINA IN RAZVOJ MEDIACIJE

MEDIACIJA V ZGODOVINI IN MEDNARODNI SKUPNOSTI

Postopki, ki jih danes poznamo pod besedno zvezo alternativno reševanje sporov (ARS), ki zajema tudi postopek mediacije, niso izum 21. stoletja. Mnogo zgodovinskih virov, tudi primarnih, priča o tem, da je ARS prisotno v človeški zgodovini tako dolgo, kot so različni tribunali iz katerih se sčasoma razvijejo sodišča kot jih poznamo danes.

Zgodovina nam postreže z viri, ki segajo vse do leta 1800 pr. n. št. Vse od starodavnega kraljestva Mari (danes ozemlje Sirije), kjer zgodovinski viri pričajo o uporabi tako mediacije kot arbitraže pri reševanju sporov s sosednjimi kraljestvi. Pomen načina reševanja sporov je razviden tudi v Rodijskem zakonu, ki naslovi izzive pri izgubi tovora in določa načine reševanja sporov. Prav tako zgodovinski viri iz leta 500 pr. n. št. omenjajo arbitražo, ki se je imenovala panchayat, na današnjem ozemlju Indije. Dinastija Džou, na današnjem ozemlju Kitajske, celo razvije položaj oziroma funkcijo mediatorja leta 100 pr. n. št.

Mediacija in širše ARS igrata pomembno vlogo tudi v ključnih zgodovinski političnih dogodkih, na primer pri Vestfalskem mirovnem kongresu leta 1648, kjer so

se na večjih konferencah zbrali voditelji in diplomati iz Evrope z namenom doseči mirovni sporazum po verški vojni, ki je trajala kar 30 let. Mediacija je bila ključno orodje pri doseganju miru in vsebine sporazumov.

Civiliziran načina reševanja sporov je bil vedno pomemben v človeški zgodovini. Ta pomen je razviden tudi na globalni ravni, kjer je mednarodna skupnost po tragičnih izkušnjah prve in druge svetovne vojne prišla do redkega konsenza glede pomena načinov reševanja sporov in jim posvetila mesto v VI. Poglavju Ustanovne listine Organizacije združenih narodov. Še pred omenjenim dokumentom naslovi mediacijo in vlogo mediatorja v meddržavnih sporih tudi Haška konvencija iz leta 1899 v 4. členu. V ospredju so prostovoljnost, zaupnost, sodelovanje in tudi poudarek na ugledu ter odnosu med strankami v postopku in še več, kar loči postopek mediacije od na primer postopka arbitraže ali postopka pred mednarodnim meddržavnim sodiščem.

V svetu, v katerem smo obdani vsako minuto s kopico različnih informacij, ki pričajo o neprestanih konfliktih, je lahko zavreči idejo o koristnosti mediacije in ARS v mednarodnem

svetu. Videz in prvi vtis lahko pogosto zameglijo resnično podobo stanja in tako je tudi v tem primeru. V zgodovini reševanja sporov v mednarodni skupnosti ne manjka uspešnih primerov, kjer je mediacija igrala poglobitno vlogo pri reševanju sporov. Če omenimo samo primer mavričnega bojavnika iz leta 1986, kjer je Generalni sekretar OZN Pérez De Cuéllar mediiral v sporu med Francijo in Novo Zelandijo. Prav tako je v sporu med Argentino in Čilom (Beaglov konflikt) po neuspeli implementaciji arbitražne odločbe s strani Argentine uspešno svojo vlogo odigrala mediacija. Pomembna vloga mediacije je razvidna tudi v Mozambiku in koncu državljanske vojne leta 1992, prav tako v Severni Makedoniji in napestih leta 2000. Uspešno vlogo mediatorja je odigral tudi Generalni sekretar OZN Kofi Annan v ozemeljskem sporu med Nigerijo in Kamerunom. Posebej je bil pomen media-

cije poudarjen tudi po sporazumu med silami Slonokoščene obale in silami Forces Nouvelles leta 2007, kar je privedlo do večjega vlaganja v mediacijske kapacitete OZN.

Cilj tega kratkega zgodovinskega uvoda in pregleda pomena ARS in s tem mediacije v mednarodni skupnosti je bil poudariti zgodovinsko prisotnost ARS ter velikanski pomen, ki ga imajo postopki ARS pri reševanju mednarodnih konfliktov, ki so žal lahko izredno krvavi in dolgotrajni zaradi pogosto etničnih in drugič razsežnosti. Konflikti so v človeškem življenju prisotni na vseh ravneh od medosebnih sosedskih in drugih sporov do večjih mednarodnih konfliktov in način, kako jih naslavljamo, je v domeni posameznika in družbe in prav tu igra ARS in še posebno mediacija ključno vlogo.

KONVENCIJA ZDRUŽENIH NARODOV O MEDNARODNIH SPORAZUMIH O PORAVNAVI, KI IZHAJA IZ MEDIACIJE (SINGAPURSKA KONVENCIJA O MEDIACIJI)

Singapurska konvencija o mediaciji je vstopila v veljavo 12. septembra 2020. Ključen izziv, ki ga omenjena konvencija naslavlja, je zahtevna izvršljivost sporazumov, ki so plod medijskega postopka, kateri poteka mednarodno oziroma med strankami, ki sicer spadajo pod različne jurisdikcije. Potrebno je upoštevati mednarodnopravno razsežnost konvencije, torej potreben je podpis in/ali ratifikacija konvencije s strani določene države, da lahko uporaba njenih določb nosi v zadevni državi tudi pravne posledice. Omenjena konvencija je namenjena predvsem mednarodnim komercialnim sporom. Po vsebini in ciljih je podobna Newyorški konvenciji o priznanju in izvršitvi tujih arbitražnih odločb iz leta 1958. Glavni cilj Singapurske konvencije je razvoj mehanizma, ki bi omogočal neposredno izvrševanje mednarodnih sporazumov, ki so doseženi na postopku mediacije.

Pred sprejemom te konvencije so stranke sicer imele možnost izvrševanja sporazumov iz postopka mediacije, bodisi na podlagi pogodbenega prava, ki seveda zahteva postopke pred sodiščem, bodisi pa so stranke po sprejemu takšnega sporazuma poskrbele za njegovo izvršljivost (podpis sodnika, če je mediacija potekala pred sodiščem, overitev pred notarjem ali zapis v obliki arbitražne odločbe).

Ključna težava, s katero se je lahko stranka srečala, je navigiranje skozi zapletene in neznane pravne postopke v tuji državi (mogoče celo v popolnoma drugačnem pravnem sistemu, tj. common law, mešani ali civilni sistem) z namenom uresničitve besedila sporazuma. Vse to je časovno in stroškovno zelo potratno in posledično stranke odvrča od mediacije. Na primer študija, ki jo je izvedel Mednarodni medijski inštitut iz New Jerseyja za reševanje sporov, je pokazala, da je kar 84% sodelujočih v anketi odgovorilo, da bi takšna konvencija bistveno vplivala na njihovo odločitev za poslužitev mediacije.

Pomembna člena za izvrševanje sporazumov, doseženih v postopku mediacije, sta predvsem člena 4 in 5. Člen 4 nalaga strankam, da predložijo podpisan sporazum in potrebne dokaze, ki izkazujejo, da je bil ta sporazum dosežen znotraj postopka mediacije. Člen 5 (natančneje člen 5(1)) taksativno našteva podlago, na kateri lahko pristojni organ tudi zavrne izvršitev takšnega sporazuma.

Hkrati pa vsebina konvencije, natančneje vsebina 5. člena, poraja tudi nekatera vprašanja. Na primer, kateri pravni standardi bodo uporabljeni pri odločanju organa o izvršljivi-

vosti določenega sporazuma pri vprašanjih, ali je določen sporazum dovolj jasen in vsebina določna (»clear or comprehensible«), kaj je resna kršitev sporazuma (»serious breach«), kateri standardi veljajo glede presoje »primernosti« mediatorja predvsem, če se pojavijo dvomi o mediatorjevi nepristranskosti in kršitvi načela zaupnosti (vprašanje »justifiable doubt«) in še več. Nekaj odgovorov sicer ponudi konvencija sama, na vse druga vprašanja pa bodo morali odgovoriti pravniki v praksi.

Vsekakor je Singapurska konvencija dobrodošel korak v pravo smer mednarodnega razvoja mediacije in mediacije na

splošno, vendar, kot že omenjeno, narava dokumenta zahteva ratifikacijo posamezne države. Opazno je tudi, da niti med podpisnicami še vedno ni vseh držav članic EU, vključno s Slovenijo, kljub temu da so nekatere članice EU bistveno sodelovale pri oblikovanju besedila konvencije. Hkrati pa sodijo med podpisnice države kot so ZDA, Kitajska, Indija in Južna Koreja, torej tudi največji globalni trgi. Do 2021 je bilo sedem ratifikacij in 55 podpisnic. Če se bo mehanizem, ki ga predvideva omenjena konvencija, izkazal za učinkovitega, se lahko zgodi, da se število držav podpisnic in število ratifikacij bistveno poveča.

MEDIACIJA V EVROPSKEM PROSTORU

Ključni medvladni organizaciji v evropskem prostoru sta Evropska Unija (EU) in Svet Evrope (SE). Reševanje sporov in mediacija igrajo pomembno vlogo v zunanjepolitičnih aktivnosti EU, konkretnije znotraj aktivnosti Evropske službe za zunanje zadeve (ESZD), kjer strategija omenjene službe temelji tudi na mediaciji, dejavnosti podpore mediaciji in dialoga z namenom ohranjanja in krepitev miru.

2004

Evropski kodeks vedenja in ravnanja z mediatorje z leta 2004, ki določa več načel, katerim so mediatorji strokovno zavezani.

Kodeks naslavlja predvsem področja usposobljenosti, imenovanja in plačila mediatorjev ter oglaševanje njihovih storitev. Poleg tega naslovi še neodvisnost in nepristranskost mediatorjev pri opravljanju njihovega dela. Kodeks je mišljen kot osnova, ki lahko nudi podlago organizacijam, da oblikujejo svoje kodekse, ki to vsebino konkretnije urejajo.

2008

V medosebnih sporih, natančneje v gospodarskih in civilnih sporih, ki potekajo znotraj EU, je Evropska komisija aprila 2002 predstavila zeleno knjigo alternativnih načinov reševanja sporov v civilnem in gospodarskem pravu, v kateri je povzela dejansko stanje v zvezi z alternativnimi načini reševanja sporov v EU. Prav tako so se začela obsežna posvetovanja z državami članicami in zainteresiranimi stranmi o možnih ukrepih za spodbujanje uporabe mediacije.

To je pripeljano do sprejetja **direktive 2008/52/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah**.

Omenjeno direktivno je bilo potrebno prenesti v nacionalno zakonodajo do 21. maja 2011 in naslavlja izzive kot so dostop do ARS in spodbuja sporazumno reševanje sporov pri čemer posebej izpostavi postopek mediacije.

2013

Pomembno vlogo igra mediacija tudi pri uresničevanju EU prava, ki se nanaša na notranji trg. Predvsem v skladu s členom 26(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) in konkretnije pri varstvu pravic potrošnikov, in sicer v skladu s členoma 169(1) in (2)(a) PDEU ter členom 38 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, kjer so zajete zaveze k spoštovanju pravic potrošnikov ter ureditve tega področja s strani EU in držav članic. V skladu z omenjenim je bila sprejeta **Direktiva 2013/11/EU evropskega parlamenta in sveta z dne 21. maja 2013 o alternativnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Direktiva o alternativnem reševanju potrošniških sporov).**

2013

Tudi zaradi razloga, ker živimo v digitaliziranem svetu, v katerem je tudi že mediacija, ki poteka preko spleta, dokaj uveljavljen postopek, je bila z namenom dosežati visoke ravni varstva potrošnikov in prispevati k pravilnemu delovanju notranjega trga in s poudarkom na digitalni obliki sprejeta **Uredba (EU) št. 524/2013 evropskega parlamenta in sveta z dne 21. maja 2013 o spletnem reševanju potrošniških sporov ter spremembi Uredbe (ES) št. 2006/2004 in Direktive 2009/22/ES (Uredba o spletnem reševanju potrošniških sporov).**

2015

Vzpostavitev platforme za spletno reševanje sporov na ravni EU (SRS), ki ga naslavlja predhodno omenjena Uredba, je bila bolj podrobno urejena (elektronskem obrazcu za pritožbe, izvajanju nalog platforme za SRS, sodelovanju med kontaktnimi točkami za SRS) v **Izvedbeni uredbi komisije (EU) 2015/1051 z dne 1. julija 2015 o podrobnostih izvajanja nalog platforme za spletno reševanje sporov, podrobnostih elektronskega obrazca za pritožbe in podrobnostih sodelovanja med kontaktnimi točkami v skladu z Uredbo (EU) št. 524/2013 Evropskega parlamenta in Sveta o spletnem reševanju potrošniških sporov.**

2017

Evropski parlament je povzel nekatere dosežke in izpostavil določene pomanjkljivosti pri implementaciji direktive v državah članicah v **Resoluciji Evropskega parlamenta z dne 12. septembra 2017 o izvajanju Direktive 2008/52/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah (Direktiva o mediaciji).**

V zvezi z mediacijo je odločalo tudi sodišče EU, na primer v primeru **Ciro Di Donna proti Società imballaggi metallici Salerno srl (SIMSA) v sodbi z dne 27. junija 2013** in sicer v zvezi z Direktivo 2008/52/ES in na primer v primeru **Livio Menini, Maria Antonia Rampanelli proti Banco Popolare Società Cooperativa v sodbi z dne 14. junija 2017.**

V okviru Sveta Evrope igra pomembno vlogo Komisija Sveta Evrope za učinkovitost pravosodja (CEPEJ). Njen cilj je med drugim izboljšanje učinkovitosti in delovanja pravosodja v državah članicah ter razvoj izvajanja instrumentov, ki jih je v ta namen sprejel Svet Evrope. Delovna skupina CEPEJ za mediacijo (CEPEJ-GT-MED) je delala na razvoju mediacijskih praks v Evropi od leta 2006 do 2007 in od 2017 do 2019.

MEDIACIJA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Mediacija ima v Sloveniji že kar nekaj letno zgodovino in je prisotna tako na sodiščih kot izven sodišč. Je vse bolj poznan postopek reševanja sporov, za kar je zaslužno tudi Društvo mediatorjev Slovenije, ki že 15 let aktivno dela na razvoju, kakovosti in implementaciji mediacije v Sloveniji.

Kar nekaj je tudi zakonske podlage, ki neposredno naslavlja mediacijo ali pa jo omenja z določenim členom, med drugim:

Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah

ZMCGZ, Uradni list RS, št. 56/08, ki se po prvem odstavku 2. člena uporablja tudi za mediacijo v družinskih zadevah v zvezi z zahtevki, s katerimi lahko stranke prostovoljno razpolagajo in se glede njih poravnajo.

Zakon o alternativnem reševanju sodnih sporov

ZARSS, Uradni list RS, št. 97/09 in 40/12 - ZUJF, na podlagi katerega so sodišča dolžna omogočiti uporabo mediacije strankam, ki so v sodnem sporu, se uporablja v družinskih razmerjih.

Družinski zakonik

Družinski zakonik mediacijo naslavlja v 13., 205., 206., 208., 207., 209., 210. in 211. členu. Pomemben doprinos tega zakonika je v tem, da predvidi mediacijo že pred začetkom sojenja in tudi med in po njim v primerih družinskega prava.

Zakon o pacientovih pravicah

ZPacP v 71. členu (dogovor o mediaciji) in 72. členu (postopek mediacije).

Zakon o delovnih razmerjih

ZDR-1 v 201. členu (alternativno reševanje sporov).

Zakon o izvensodnem reševanju potrošniških sporov

S 14. novembrom 2015 je stopil v veljavo Zakon o izvensodnem reševanju potrošniških sporov (Uradni list RS, št. 81/15; ZISRPS), ki ureja izvensodno reševanje domačih in čezmejnih sporov, ki izvirajo iz pogodbenih razmerij med ponudnikom blaga in storitev (trgovcem) ter potrošnikom, ter se rešujejo s posredovanjem izvajalca izvensodnega reševanja potrošniških sporov (izvajalec IRPS).

Na ta način se je potrošnikom in ponudnikom na vseh gospodarskih področjih zagotovila možnost hitrega, cenovno dostopnega, preprostega in učinkovitega izvensodnega reševanja domačih in čezmejnih potrošniških sporov v klasični in spletni trgovini.

Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju

ZFPPIPP v členu 48.a (obvezna mediacija v postopkih zaradi insolventnosti) in členu 48.b (sporazumna mediacija pred vložitvijo tožbe).

Področje mediacije pomembno urejajo tudi pravilniki, in sicer:

Pravilnik o izvajanju mediacije po Družinskem zakoniku

Pravilnik ureja postopek mediacije po Družinskem zakoniku, vodenje seznama mediatorjev iz drugega odstavka 206. člena zakonika, uvrstitev mediatorjev na seznam, izobraževanje za mediatorje, nadzor nad delom mediatorjev in obravnavo pritožb, kriterije za sestavo komisije za nadzor nad delom mediatorjev, obravnavo pritožb in presojo ustreznosti izobraževanj, imenovanje članov in način dela komisij, način odmerjanja, višino in plačilo nagrade in potnih stroškov mediatorjev.

Pravilnik o mediatorjih v programih sodišč

Pravilnik ureja vodenje seznama in centralne evidence mediatorjev, ki delujejo v programih sodišč po Zakonu o alternativnem reševanju sodnih sporov, pogoje za izdajo dovoljenja izvajalcem alternativnega reševanja sporov za uvrščanje mediatorjev na seznam, izobraževanje in druge pogoje, ki jih morajo izpolnjevati mediatorji ter nadzor nad delom mediatorjev.

Pravilnik o nagradi in povračilu potnih stroškov mediatorjem, ki delujejo v programih sodišč

Pravilnik ureja način odmerjanja, višino in plačilo nagrad in potnih stroškov mediatorjev, ki delujejo v programih sodišč po Zakonu o alternativnem reševanju sodnih sporov.

MEDIACIJA PREKO SPLETA IN MEDIACIJA NA DALJAVO (ONLINE MEDIACIJA, E-MEDIACIJA)

Reševanje sporov na daljavo (preko telefona, elektronske pošte, spletnih platform ipd.) z uporabo postopka mediacije ni nič novega. Zaradi pandemije je sicer takšen način reševanja sporov stopil v ospredje. Praviloma so spori bolj kompleksni in še zdaleč ne obsegajo le pravnega vidika. Del te kompleksnosti je tudi razpoložljivost strank in prav reševanje sporov na daljavo omogoči strankam, ki so sicer zelo zasedene ali se nahajajo na različnih koncih sveta, da rešijo svoj spor tudi na daljavo.

Že konec devetdesetih let so različna podjetja začela ponujati storitve e-mediacije ali storitev mediiranja preko spleta organizacijam in širši javnosti. Podjetja so sestavila seznam usposobljenih spletnih mediatorjev, ki bi jih določili za lažje reševanje spletnih sporov, sprva predvsem po elektronski pošti. To storitev zdaj ponujajo po vsem svetu tako ponudniki storitev kot vse bolj posamezni poklicni mediatorji.

Zgodnje raziskave spletnega mediiranja so pokazale, da je to učinkovito sredstvo za reševanje sporov. Ponuja udobje in strankam omogoča, da sodelujejo, ko imajo čas. Počasnejši pogovori po e-pošti (glede na pogovore v realnem času)

omogočajo mediatorjem, da skrbno oblikujejo svoje odzive in strategijo, namesto da bi se morali v danem trenutku odzvati na izjave strank. Poleg tega lahko pogovori po e-pošti izenačijo pogoje med strankami, ki običajno prevladujejo v razpravah, in tistimi, ki so bolj zadržani.

Na drugi strani pa seveda obstajajo tudi pomanjkljivosti reševanja sporov na daljavo. Stranke v sporu, ki se pogovarjajo predvsem po elektronski pošti, ne bodo prepoznale informacij, ki bi jih dobili od govornice telesa, obraznih izrazov, gest, emblemov itd. Pogovori na daljavo so lahko bolj nagnjeni k nesporazumom. Stranke v sporu lahko pridejo tudi v skušnjavo, da bi si pošiljale sovražna ali žaljiva sporočila po e-pošti, ali celo popolnoma opustile postopek. Nazadnje, glede na to, da si stranke v sporu pogosto izberejo lokalne mediatorje, morda manj zaupajo mediatorjem, ki jih izberejo preko spletne platforme.

Vsekakor pa je reševanje sporov preko spleta (na daljavo) lahko v določenih sporih učinkovit in primeren način reševanja sporov, ki je v razvitih pravnih sistemih že dobro uveljavljen in sprejet.

O MEDIACIJI

POTEK MEDIACIJE NA KRATKO

Narava in kompleksnost spora ter stranke same pogosto terjajo od mediatorja, da vsaj deloma prilagodi podrobnosti postopka reševanja spora, kar je ena izmed mnogih prednosti mediacije. Vseeno pa je postopek reševanja spora z mediacijo strukturiran in posledično sledi določenem zaporedju faz. Vabimo vas tudi, da si ogledate postopek simulacije mediacije na naši spletni strani (www.youtube.com/watch?v=avjWuHxL_ho).

PRVI KORAK

Mediacija temelji na mnogih načelih. Eno pomembnejših je načelo prostovoljnosti. Prvi korak je odločitev stranke, da se za reševanje svojega spora posluži postopka mediacije. Na to morajo pristati vse stranke, ki so udeležene v določenem sporu. Pri tem koraku lahko pomaga tudi mediator. Kadarkoli tekom postopka lahko katerakoli od strank svoje soglasje tudi umakne.

1.

ZAČETEK

Po pridobljenem soglasju strank k mediaciji pride do prvega srečanja, praviloma v živo v prostoru, ki zagotavlja zasebnost strankam. Izjemoma oziroma kjer je to potrebno, se mediacija lahko odvija preko spleta, telefona ali elektronske pošte (na daljavo). Na začetku mediator predstavi načela in približen potek postopka.

2.

POTEK

Po uvodni predstavitvi sledi beseda strank (lahko tudi odvetnikov), kjer ima stranka možnost predstaviti svoje videnje spora brez prekinitev. Vsaka stran-ka ima priložnost predstaviti svoj vidik, za to skrbi mediator. Praviloma temu sledijo različna vprašanja in tehnike, ki jih uporabi mediator, bodisi za razja-snitev določenih zadev bodisi za pripravo na fazo pogajanj. V fazi pogajanj lahko mediator zavzame aktivno vlogo facilitatorja in tako pomaga strankam sooblikovati izpogajane rešitve.

3.

ZAKLJUČEK

Mediator na koncu postopka povzame vse kar je bilo dogovorjeno. Vse to se lahko zapiše v spo-razum, ki lahko dobi izvršilni naslov z overitvijo oziroma s podpisom sodnika, če mediacija poteka v okviru sodišča. Včasih na željo strank za spora-zum poskrbijo tudi odvetniki strank ali celo stranke same.

4.

MEDIACIJA DANES

Mediacija je strukturiran in strokoven način reševanja spora s pomočjo nevtralne tretje osebe (mediatorja), ki s svojim delovanjem in strokovnim znanjem strankam pomaga doseči sporazum. Postopek mediacija temelji na mnogih načelih: najbolj ga definirajo načela zaupnosti, prostovoljnosti in nevtralnosti mediatorja. Mediacija sodi med alternativne načine reševanja sporov kamor sodijo tudi arbitraža, pogajanja, zgodnja nevtralna ocena, mediacija-arbitraža, arbitraža-mediacija itd.

Mediacija strankama omogoča, da pri oblikovanju rešitve njenega spora aktivno sodelujeta, pri čemer ju skozi postopek vodi primerno usposobljen mediator. Stranki takšne avtonomije pri sooblikovanju sporazuma pri sojenju nimata. Sojenje praviloma poteka strogo na podlagi prava, načel in pravne logike. V postopku mediacije lahko stranki naslovita tudi druga področja poleg pravnega: na primer stranki v gospodarskem sporu, ki želita nadaljevati svoje poslovanje, lahko v sporazum vključita tudi ta, ekonomski interes. Še vedno pa postopek mediacija poteka zakonito in v skladu s pravili. Pomembna razlika med omenjenima postopkoma je tudi to, da pri sojenju odloči, na podlagi omenjenega pravnega kriterija, sodnik. Pri mediaciji mediator ne odloča, temveč zgolj pomaga. Zato je zelo pomembno, da je medi-

ator primerno usposobljen z vidika vodenja in razumevanja postopka mediacija. Dobro je še, da ima primerna znanja, ki pritičejo naravi spora; na primer, v družinskih zadevah so to lahko psihološka ali socialna znanja, pri gospodarskih ekonomskih in tako dalje. Nujno je tudi, da je mediator na tekočem z razvoji pri upravljanju konfliktov, pogajanja, pravnimi znanji in drugimi pomembnimi povezanimi področji. Posledično je pogoj za kakovostnega in strokovnega mediatorja neprestano izobraževanje in izpopolnjevanje.

Bistvene, na prvi pogled vidne značilnosti mediacije, so:

- spor se skuša rešiti v strukturiranem postopku,
- sodelovanje nevtralne tretje osebe, ki ima strokovno znanje in pridobljeno primerno znanje za vodenje mediacij,
- mediator sam ne sprejema zavezujoče odločitve, lahko pa pomaga pri oblikovanju najbolj primernega sporazuma za obe stranki,
- sporazumna rešitev, usmerjena v prihodnost,
- zaupnost in prostovoljnost.

TEMELJNA NAČELA MEDIACIJE

Mediacijski postopek je neformalen, vendar ima določeno strukturo. To pomeni, da mora vseeno potekati po določenih fazah in ob upoštevanju temeljnih načel. Ko stranki podpišeta pogodbo o mediaciji, sprejmeta tudi vsa načela, ki so del mediacije.

■ NAČELO ZAUPNOSTI

Mediator in stranke

Mediator in stranki so zavezani z načelom zaupnosti. Konkretnije to pomeni, da se vse, kar je izrečeno v postopku mediacija, šteje za zaupno. V primeru ločenih sestankov mora mediator, preden se sestane še z drugo stranko, vedno pridobiti od stranke, s katero trenutno mediira v ločenem sestanku, če je kaj takega, da ne sme razkriti drugi stranki.

Mediator in sodnik

V primeru, da je mediator sodnik, se bo v zadevi izločil. Če do poravnave ne pride, mediator ne sme govoriti s sodnikom o primeru.

Razmerje do javnosti

Postopek mediacije je taje, kar pomeni, da osebe, ki niso del postopka, ne morejo poslušati in prisostvovati sestankom. Mediator ne sme poročati novinarjem o postopku mediacije in ne sme govoriti tretjim osebam o konkretni mediaciji. V eventualni poznejši pravdi sme mediator odreči pričanje o dejstvih, ki jih je izvedel pri

opravljanju mediacije. Zanj velja dolžnost, da mora ohraniti kot tajno tisto, kar je izvedel pri opravljanju te dejavnosti (231.člen ZPP). Vsi podatki, ki izvirajo iz mediacije ali so z njo povezani, so zaupni, razen če so se stranke sporazumele dogovorile drugače, če njihovo razkritje zahteva zakon ali če je razkritje potrebno za izpolnitev ali prisilno izvršitev sporazuma o rešitvi spora (11. člen ZMCGZ).

12. člen ZMCGZ določa, da se stranke, mediatorji in tretje osebe, ki so sodelovale pri mediaciji, v arbitražnem, sodnem ali drugem podobnem postopku, ne smejo sklicevati na oziroma predložiti kot dokaz ali pričati o:

- a) vabilu stranke k mediaciji ali dejstvu, da je bila stranka pripravljena sodelovati v mediaciji,
- b) mnenjih in predlogih glede možne rešitve spora, ki so jih stranke izrazile med mediacijo,
- c) izjavah ali priznanjih dejstev, ki so jih stranke dale med mediacijo,
- d) predlogih mediatorja,
- e) dejstvu, da je stranka pokazala pripravljenost sprejeti mediatorjev predlog za mirno rešitev spora,
- f) listinah, pripravljenih izključno za potrebe mediacije.

■ NAČELO NEPRISTRANOSTI MEDIATORJA

Mediator ne sme opravljati te funkcije, če obstajajo okoliščine, ki vzbuja dvom o njegovi nepristranskosti oziroma objektivnosti. Kdor je zaprosen, da vodi mediacijo, mora takoj razkriti vse okoliščine, ki bi lahko vzbujale utemeljen dvom o njegovi neodvisnosti in nepristranskosti. Ta dolžnost ga veže ves čas postopka mediacije (4. odst. 7. člena ZMCGZ).

■ NAČELO PROSTOVOLJNOSTI

To načelo poudarja, da mediacija ni procesna predpostavka oziroma povedano drugače, da zakon ne predpisuje mediacije kot predpogoj sodnemu postopku. Obstoječi model strankama daje opcijo, da prostovoljno izbereta, ali se bosta udeležili takega načina reševanja sporov. Načelo prostovoljnosti velja v vseh fazah mediacije, kar pomeni, da lahko vsaka stranka (pa tudi mediator) kadarkoli umakne soglasje. Mediacija se tako zaključi, spor pa se predloži pred sodišče.

■ NAČELO EKONOMIČNOSTI POSTOPKA

Mediator in stranke v postopku mediacije pazijo, da se porabi čim manj denarja in časa za doseg želenega rezultata.

■ NAČELO UČINKOVITOSTI IN NAČELO SOOBLIKOVANJE POSTOPKA

Postopek je hiter, traja običajno največ do pet sestankov (odvisno od zapletenosti primera). Stranke lahko v postopku same predlagajo, kako bi rešili spor. Stranke je treba opozoriti, da vsi dokazi, ki bi se lahko izvajali v postopku mediacije, nimajo dokazne moči v pravdi. Le v primeru, da bi obe strani soglašali, lahko uporabijo pridobljene dokaze v pravdi ali pa se ugotovljena dejstva ugotovijo kot nesporna in so tako uporabna v pravnem postopku.

■ NAČELO NEODVISNOSTI MEDIATORJA

Mediator je neodvisen, saj ga nihče ne more klicati na odgovornost, če do poravnave ne pride. Vendar je potrebno poudariti, da se mora mediator držati pravil stroke in kodeksa etike. Mediator tudi nima kazenske in odškodninske imunitete.

■ NAČELO KOMPETENTNOSTI MEDIATORJA

Mediatorji morajo biti strokovni, ugledni, izobraženi za to delo in morajo imeti možnost dobiti povratno oceno o svojem delu.

■ NAČELO ENAKOPRAVNOSTI STRANK V POSTOPKU

Stranke morajo imeti enako možnost sodelovanja v postopku, sooblikovati postopek, možnost, da prosto izjavijo svojo voljo, ponudbo in zlasti svobodno sklenejo poravnavo.

■ NAČELO ZAKONITOSTI

V postopku mediacije velja načelo zakonitosti v širšem pomenu besede, in sicer, da so stranke in mediator vezani na kogentne (prisilne) predpise. Mediator mora umakniti svoje privoljenje za sodelovanje v postopku mediacije, če bi stranke želele skleniti poravnavo, ki je v nasprotju z javnim redom in ostalimi kogentnimi predpisi. Zlasti velja to za družinsko mediacijo, kjer je potrebno paziti na otrokovo korist.

Prav tako je potrebno tudi paziti, da imajo stranke sposobnost biti stranke v pomenu določb Zakona o pravnem postopku.

■ NAČELO MATERIALNE RESNICE

V postopku mediacije stranke in mediator ne iščejo materialne resnice. Ni potrebno ugotoviti popolnega de-

janskega stanja in ni treba ugotoviti vseh pravno odločilnih dejstev. Katera dejstva so pomembna pove želja strank, da bi dosegli sodno poravnavo.

■ NAČELO POMOČI PRAVA NEVEŠČI STRANKI

Za vsak sodni postopek je značilno, da velja načelo enakega varstva pravic. Iz tega tudi izhaja dolžnost sodišča, da opozori stranko, ki iz nevednosti ne uporablja pravic, ki jih ima po zakonu, na to, katera pravdna dejanja lahko opravi. Mediator mora obema strankama nuditi strokovno pomoč na način, da jima predloži način in možnosti reševanja spora. Za razliko od sodnika, ki ne sme poučiti stranke o pravicah materialnega prava, lahko mediator na vprašanje stranke, kaj pravo določa, pove pravno pravilo. Vendar je pri tem pomembno, da ne krši načela nepristranosti – mediator ne sme navijati za eno stran, vendar mora s testom realnosti stranke opozoriti na njihove možne slabosti v postopku.

■ NAČELO VESTNOSTI IN POŠTENJA

Nihče ne more izkoristiti svojih pravic samo za to, da bi drugemu škodoval. Stranka in mediator morajo postopati ne le v skladu s pravnimi pravili, temveč tudi v skladu z moralnimi normami.

VRSTE MEDIACIJ

■ VRSTE MEDIACIJE GLEDE NA VRSTO SPORA

Splošno pravilo je, da je mediacija možna v tistih vrstah sporov, v katerih lahko stranke prosto razpolagajo z zahtevki oziroma lahko sklenejo (sodno) poravnavo (tako določata tudi 1. in 2. odst. 2. člena ZMCGZ). Kdaj gre za dispozitivne pravice (stranke imajo sposobnost razpolagati s pravico) določata 1052. in 1053. člen Obligacijskega zakonika. Kdaj je dovoljena sodna poravnava določata 3. odst. 3. člena in 4. odst. 306. člena Zakona o pravnem postopku.

Spodaj je predstavljeno nekaj vrst mediacij glede na vrsto spora.

Mediacija v gospodarskih sporih

Z mediacijo ohranjamo pozitivne odnose med zaposlenimi in s tem prispevamo k večji motiviranosti in učinkovitosti. V razmerju do poslovnih partnerjev pa ohranjamo pozitiven odnos in dobre poslovne vezi med organizacijami.

Prednost mediacije v gospodarskih sporih je zlasti v:

- nižjih stroškov, zmanjšanju obresti,
- ohranitvi in pridobitvi dobrega odnosa z drugo stranjo,
- dobrem imenu in ugledu,
- zaupnosti postopka,
- strokovenosti mediatorja (ki ima poleg pravnega tudi gospodarsko ozadje).

Mediacijo v gospodarskih sporih se priporoča zlasti takrat ko:

- sta stranki v trajnem poslovnem odnosu in ga nameravata ohraniti,
- je hitra rešitev spora v korist obema strankama.

Mediacija v družinskih sporih in premoženjskih sporih ob razpadu zakonske zveze ali zunaj zakonske življenjske skupnosti

Družinska mediacija je postopek, v katerem mediator pomaga udeležencem, da se dogovorijo o spornih vprašanjih, ki izvirajo iz osebnih ali premoženjskih razmerij (vzgoje, varstva in preživljanja otrok, osebnih stikov z otrokom, delitve skupnega premoženja zakoncev ali zunajzakonskih partnerjev, preživljanja zakonca ali zunajzakonskega partnerja, izvrševanja starševske skrbi, ukrepov za varstvo ogroženih otrok in drugo), razmerij v zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti oziroma o ureditvi odnosov ob njenem prenehanju.

Za družinske mediacije je značilna večja čustvena prizadetost strank, kar narekuje mediatorju, da vzpostavlja komunikacijo med strankama.

Zaradi obveznosti in pravic, ki jih imata partnerja do otrok, se bo njuno razmerje nadaljevalo tudi v prihodnje. Medsebojni spori glede delitve premoženja, vzgoje, varstva in preživljanja otrok ter osebnih stikov bodo lahko negativno vplivali na otroka. Z mediacijo stranki ne rešita zgolj pravnega spora, temveč tudi poskusita rešiti njun odnos, to pa je nujno, saj

bodo tako lahko v prihodnosti lažje sodelovali – kar bo zlasti v otrokovo korist in kar je v interesu obeh partnerjev.

Če je mediacija namenjena tudi reševanju vprašanj glede vzgoje, varstva in preživljanja otrok, pa je dobro, da s pravnikom, ki je v vlogi mediatorja v paru sodeluje tudi strokovnjak s področja socialnega dela in psihologije (komediacija).

Mediacija v civilnih sporih

To so vsi spori iz civilnopravnih razmerij, zlasti pa:

- odškodninske zadeve v katerih je tožba naperjena proti zavarovalnici ali pa zavarovalnici in povzročitelju škode,
- odškodninski spori med fizičnimi osebami,
- odškodninski spori za poškodbe pri delu, kadar je tožba naperjena proti delodajalcu,
- spori o obsegu in deležu na skupnem premoženju zakoncev,
- spori zaradi motenja posesti,
- spori zaradi varstva lastninske ali drugih stvarnih pravic,
- dednopravni spori,
- potrošniški spori.

Mediacija med storilcem in žrtvijo kaznivega dejanja

Mediacija med žrtvami in storilci je eden od aspektov restitutive pravičnosti. Gre za proces, ki daje žrtvam kriminalnih dejanj možnost srečanja s storilcem v varnem in strukturiranem okolju, ki temelji na storilčevi odgovornosti. Ob usposobljenem mediatorju ima žrtev možnost izpovedati, kako je kriminalno dejanje vplivalo nanjo, dobi odgovore na vprašanja in je neposredno povabljen h graditvi restitutivnega načrta za storilca, ki je odgovoren za povzročeno izgubo ali povzročeno škodo. Nekateri mediacije med žrtvami in storilci mnogi imenujejo tudi srečanje med žrtvijo in storilcem, spravo med žrtvijo in storilcem ali zgolj posvetovanje med žrtvijo in storilcem. Drugače rečeno, ni predmet mediacije to, da je nekdo kriv ali nedolžen. Mediacija med žrtvami in storilci je najprej vodena dialoško, s poudarkom na žrtvinem ozdravljenju, storilčevi odgovornosti in obnovitvi škode.

Mediacija z mednarodnim elementom

Meddržavna mediacija

Stalno meddržavno sodišče je v eni prvih pravnih (1924) opredelilo mednarodni spor kot »nestrinjanje o pravnih ali dejanskih vprašanjih ali pa konflikt pravnih pogledov ali interesov med strankami« (glej: sodba v zadevi Mavrommatis). Sodobno mednarodno pravo prepoveduje uporabo sile kot sredstva za reševanje sporov in vsebuje komplementarno obveznost, in sicer načelo mirnega reševanja sporov. Ustanovna listina OZN določa v 3. odst. 2. člena, da morajo vse države članice reševati svoje mednarodne spore z mirnimi sredstvi in na tak način, da ne ogrožajo mednarodnega miru in varnosti ter pravičnosti. Tudi deklaracija načel mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami našteva ista sredstva za mirno reševanje sporov kot Ustanovna listina OZN. Omenjeni akti so tudi pravna podlaga, ki dopušča mediacijo kot eno izmed načinov mirnega reševanja mednarodnih sporov. Da pa bi sprti subjekti mednarodnega prava mogli reševati spor z mediacijo, pa morajo najprej skleniti sporazum.

Čezmejni spori

DIREKTIVA 2008/52/ES EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 21. maja 2008 o nekaterih vidikih mediacije v civilnih in gospodarskih zadevah.

Za namene te direktive čezmejni spor pomeni spor, kadar ima vsaj ena od strank stalno ali običajno prebivališče v državi članici, v kateri stalno ali običajno ne prebiva nobena druga stranka, na dan, ko:

- se stranki po nastanku spora dogovorita za uporabo mediacije,
- mediacijo odredi sodišče,
- po notranjem pravu nastane obveznost, da se uporabi mediacija, ali
- je bil za namene člena 5 izdan poziv strankam.

Ne glede na odstavek 1 je za namene členov 7 in 8 čezmejni spor tudi tisti spor, kadar se sodni postopek ali arbitražna, ki

sledi mediaciji med strankami, začne v državi članici, ki ni država članica, v kateri so imele stranke stalno ali običajno prebivališče na dan iz odstavka 1(a), (b) ali (c).

Za namene odstavkov 1 in 2 se stalno prebivališče določi v skladu s členoma 59 in 60 Uredbe (ES) št. 44/2001.

Drugi zasebni spori z mednarodnim elementom

Mediacija je primerna tudi za takšne spore. Načeloma veljajo ista pravila glede postopka in načel. Obstaja pa nekaj pomembnih razlik, na primer nujen je dogovor o uporabi jezika v postopku mediacije, mediator mora znati dogovorjen tuj jezik tekoče na strokovni ravni, pomembno je, da dogovorjeni jezik razumejo tudi stranke (po navadi jih zastopajo odvetniki s potrebnim strokovnim znanjem). Pomembno je doreči državo (jurisdikcijo), kraj in prostor, kjer se bo mediacija odvijala ter približen čas trajanja. Šele po vsem tem se podpiše pogodba o mediaciji, ki v tem primeru vključuje tudi zgoraj naštetе vsebine.

VRSTE MEDIACIJE GLEDE NA AKTIVNOST MEDIATORJA

Mediatorji se med seboj razlikujejo glede na stopnjo aktivnosti, s katero se vključujejo v reševanje spora. Nekateri se omejujejo na pasivno poslušanje dialoga med strankami in intervenirajo le v primeru, kadar se njihove strasti preveč razplamtijo. Drugi spet zagovarjajo aktivno vlogo, ki vključuje postavljanje neugodnih vprašanj, »brainstorming« na ločenih srečanjih, predlaganje opcij sporazumne rešitve spora in izdelovanje osnutka končnega sporazuma.

V mediaciji lahko rešujemo le predmet spora. Če se stranke strinjajo, pa mediatorji uporabljajo drugačen pristop. Ne omejuje se le na pravna vprašanja in zahtevke, ampak skuša identificirati ter raziskati potrebe in interese strank, ki se skrivajo za suhoparno tožbeno naracijo. Prav tako skušajo odkriti okoliščine čustvene narave na strani strank in njihove osebne probleme, ki ovirajo mirno rešitev spora, strokovno pomembna dejstva za naravo spora in druge interese, ki niso pravni (na primer ekonomski interes) čeprav so ti s pravnega vidika nepomembni. Spodnji opisi stilov mediacije so le informativni. Pogosto se v postopku mediacije prepletajo različne metode in tehnike katere strokovnjak (mediator) prilagodi naravi spora.

Facilitativna mediacija

Facilitativni mediatorji le pomagajo strankam v procesu mediacije, na primer z aktivnim poslušanjem, ponavljanjem izjav strank na način, da nevtralizirajo prizvok sovražnosti v izjavah stranke, ali z nakazovanjem skritih priložnosti za kreativni sporazum. Tudi facilitativni mediatorji se sicer ne morejo izogniti vprašanju pričakovanega uspeha stranke v samem postopku, vendar pa facilitativni mediator ne bo strankam nikoli predočil, da so argumenti šibki. Raje jo bo napeljal k temu, da bo sama pretehtala vidik zadeve, ki ga je morda prezrla in tako sama skušala dojeti, kako bi zadevo presodilo sodišče. Tehnika objektivizacije se tu ne uporablja.

Evaluativna mediacija

Evaluativni mediatorji sodelujejo v pogajalskem procesu tako, da se osredotočijo tudi na tehniko objektivizacije: strankam ponudijo primere iz sodne prakse.

Transformativna mediacija

Pri tranformativni mediaciji ne razrešujemo samo konflikta, ampak gradimo na medsebojnem odnosu sprtih strank. Potem ko se izboljšajo medsebojni odnosi med strankami, se tudi pogovori o reševanju spora lažje nadaljujejo.

VRSTE MEDIACIJE GLEDE NA KRAJ, KJER SE ODVIJA

Sodišču pridružena mediacija

Gre za mediacijo med »sprtima« strankama v fazi, ko ena od njiju – tožnik – že vložil tožbo na pristojno sodišče; stranki sta že v sodnem postopku. V tem primeru se ob izrecnem soglasju strank zagotovi mediator, ki jima bo pomagal pri iskanju dogovora. Mediator je lahko sodnik, vendar ne tisti, ki nastopa v rednem postopku. Ob zaključku bosta stranki sklenili dogovor pred sodiščem – sodno poravnavo, ki je pravnomočen izvršilni naslov. V primeru, da sodišču pridružena mediacija ni uspešna – se ne zaključi s sodno poravnavo – se sodni postopek nadaljuje in sicer v tisti fazi, v kateri je bil pred odločitvijo strank za postopek mediacije. Mediator, ki je sodeloval v mediaciji, ne more nastopati kot sodnik v tem sodnem postopku.

Mediacija pred vložitvijo tožbe

Od sodne mediacije se loči po tem, da se ne zaključi v obliki sodne poravnave, temveč s poravnavo, ki ima sam po sebi obligacijsko pravno naravo. Vendar se priporoča tako sklenjeno poravnavo zapisati v obliki notarskega zapisa, ki je izvršilni naslov.

Nekatere podvrste zunajsodne mediacije

Šolska mediacija

Šolsko mediacijo izvajajo strokovni delavci na šoli (učitelji, profesorji, šolski svetovalni delavci), ki so se usposobili za šolskega mediatorja. Mediacija v šoli lahko poteka med učenci in dijaki, med starši in učitelji, med učitelji, med vodstvom šole in profesorji, med delavcem šole in zunanjo osebo, itd.

Mediacija v predkazenskem postopku

Zakon o kazenskem postopku U.l. RS št. 32/2007 in dalje (v nadaljevanju ZKP) določa v 161.a členu, da sme državni tožilec ovadbo ali obtožni predlog za kaznivo dejanje, za katero je predpisana denarna kazen ali zapor do treh let, in zaradi posebnih okoliščin, tudi za kazniva dejanja hude telesne poškodbe po prvem odstavku 134. člena, posebno hude telesne poškodbe po četrtem odstavku 135. člena, velike tatvine po 1. točki prvega odstavka 212. člena, zatajitve po četrtem odstavku 215. člena in poškodovanja tuje stvari po drugem odstavku 224. člena Kazenskega zakonika; če je ovadba podana zoper mladoletnika, pa tudi za druga kazniva dejanja, za katera je v Kazenskem zakoniku predpisana kazen zopora do petih let, odstopiti v postopek poravnavanja. Pri tem upošteva vrsto in naravo dejanja, okoliščine, v katerih je bilo

storjeno, osebnost storilca, njegovo predkaznovanost za istovrstna ali druga kazniva dejanja, kot tudi stopnjo njegove kazenske odgovornosti. Poravnavanje vodi poravnalec, ki je zadevo dolžan prevzeti v postopek. Poravnavanje se sme izvajati le s pristankom osumljenca in oškodovanca.

Poravnalec je pri svojem delu neodvisen. Poravnalec si mora prizadevati, da je vsebina sporazuma v sorazmerju s težo in posledicami dejanj. Ko prejme obvestilo o izpolnitvi sporazuma, državni tožilec ovadbo zavrže. Poravnalec je državnega tožilca dolžan obvestiti tudi o neuspelem poravnavanju in razlogih za to. Rok za izpolnitev sporazuma ne sme biti daljši od treh mesecev. Zakonsko besedilo sicer ne uporablja termina »mediacija« ampak postopek poravnavanja v kazenskih zadevah. Način, postopek ter ostala pravila o poravnavanju v kazenskih zadevah, so opredeljena v Pravilniku o poravnavanju v kazenskih zadevah Ur.l. RS, št. 114/2004. Cilj poravnavanja je sklenitev sporazuma, ki vsebuje določeno moralno ali materialno zadoščenje oškodovanca zaradi storjenega dejanja osumljenca in je dosežen v postopku poravnavanja. Postopek poravnavanja in vsebina sporazuma sta zaupne narave, če je to potrebno za varstvo tajnosti, za katero zakon tako določa, varstvo javnega reda, morale, varstvo osebnega in družinskega življenja osumljenca oziroma

oškodovanca, koristi mladoletnega osumljenca oziroma oškodovanca ali če bi po mnenju poravnalca javnost škodovala interesom pravičnosti.

Mediacija v lokalnih skupnostih

Vloga mediacije v spornih razmerjih znotraj lokalne skupnosti je pomembna, ker poleg razreševanja spornih situacij v prvi vrsti oživlja komunikacijo med posamezniki in skupinami v skupnosti, spodbuja družabnost, odpira prostor interakciji in soočanju med posamezniki in skupinami, ki sestavljajo lokalno skupnost. Konflikti, ki se porajajo znotraj krajevnih skupnosti, mestnih četrti ali regij, vse prepogosto vodijo v prekinitev komunikacije, v nekaterih primerih prerastejo celo v različne oblike nasilja. Oboje hromi življenje in delo lokalne skupnosti, sploh glede na dejstvo, da so člani »prisiljeni« sobivati skupaj.

Mediacija pri gospodarskih zbornicah in drugih združenjih

Med zbornicami v Republiki Sloveniji, ki trenutno že ponujajo mediacije kot alternativni način reševanja sporov med svojimi člani ali med člani in tretjimi, lahko izpostavimo Gospodarsko zbornico Slovenije in Slovensko zavarovalno združenje. Mediacija pa je v pripravi pri Obrtni zbornici Slovenije, pri sindikatih za vse vrste delovnih sporov.

**DRUŠTVO MEDIATORJEV
SLOVENIJE**

DRUŠTVO MEDIATORJEV SLOVENIJE **ZGODOVINA IN DELOVANJE**

Društvo mediatorjev Slovenije (DMS) je bilo ustanovljeno 5. septembra 2006 z namenom razširjanja, razvijanja in izvajanja mediacij in drugih načinov alternativnega reševanja sporov v Sloveniji ter z namenom skrbeti za zaščito in interese članov društva. V ta namen je Ustanovni zbor na podlagi 8. člena Zakona o društvih dne 5. septembra 2006 v prostorih Pravne fakultete Univerze v Ljubljani, Poljanski nasip 2, Ljubljana, sprejel Pravila društva mediatorjev Slovenije.

DMS je organizacijsko sestavljeno iz upravnega odpora, nadzornega odbora in etične komisije. Vodilno organizacijsko vlogo ima predsednik_ca in podpredsednik_ca DMS.

Poglavitni namen DMS je širiti idejo mediacije in drugih načinov mirnega reševanja sporov. Ima status nevladne organizacije v javnem interesu na področju pravosodja. Ideja mediacije je, da so konflikti normalni del življenja, in da rešujejo na mirni način. Društvo ima nepridobitne dejavnosti in pridobitne dejavnosti.

Med nepridobitne sodijo: medsebojna izmenjava izkušenj in znanja članov društva, organiziranje javnih tribun o alternativnem načinu reševanja sporov, ustanavljanje in sodelovanje z domačimi in tujimi institucijami in društvi, ki imajo podobne cilje, širiti idejo o alternativnem reševanju sporov v Sloveniji in v tujini, dajanje sugestij in predlogov zakono-

dajalcu pri sprejemanju predpisov in izvajanju predpisov na področju alternativnega načina reševanja sporov, sprejem in uveljavljanje etičnega kodeksa mediatorjev in sodelovanje z mednarodnimi društvi in združenji mediatorjev.

Pridobitne dejavnosti društva so predvsem organiziranje izobraževanj na področju mediacije, urejanja sporov, preprečevanja sporov, organiziranje posvetov in seminarjev, izvajanje vseh oblik alternativnega načina reševanja sporov ter izdaja literature s tega področja.

DMS ima zato svoj Mediacijski center (MC) DMS. MC strankam nudi storitve mediacije v sporih iz civilnopравnih, gospodarskih, delovnih, družinskih in drugih (premoženjsko) pravnih razmerij v zvezi z zahtevki, s katerimi lahko stranke prosto razpolagajo in se glede njih poravnajo, v postopku, v katerem stranke prostovoljno, s pomočjo enega ali več nevtralnih oseb – mediatorjev, ki ne odločajo v sporu oziroma ne morejo izdati zavezujoče odločbe – skušajo doseči mirno rešitev spora, ki izvira iz ali je v zvezi s prej navedenim pravnim razmerjem.

Mediacije se izvajajo v skladu s Pravilnikom o delu mediacijskega centra in o postopku izvajanja mediacij pri Društvu mediatorjev Slovenije.

V svojem petnajstletnem delovanju je DMS organiziral številna srečanja, izobraževanja in konference. Prav tako je bila izdana tudi knjiga z naslovom Mediacija v teoriji in praksi: veliki priručnik o mediaciji, ki je temeljno gradivo za mnoge mediatorje v Sloveniji. Prisotnih je bilo mnogo uglednih domačih in tujih gostov, ki so sodelovali na okroglih mizah, kot predavatelji in strokovnjaki. DMS je pomembno prispeval tudi pri razvoju mediacije v Sloveniji, tako v civilnih in gospodarskih zadevah kot tudi v družinskih, sodišču pridruženih mediacijah in mediacijah izven sodišča.

Članstvo, ki presega 300 članov, predstavljajo ljudje iz različnih poklicnih in strokovnih ozadij: sodniki, odvetniki, tožilci, gospodarstveniki, kulturniki, akademi iz humanističnega, družboslovnega in naravoslovnega ozadja, psihologi, ekonomisti in drugi, ki verjamejo v smisel in koristnost postopka mediacije ter ARS.

DMS je odgovoren tudi za organizacijo izobraževanj, tako osnovnih kot nadaljevalnih, in s kakovostjo izobraževanj oblikuje visoke standarde h katerim stremijo mediatorji v Sloveniji. Program osnovnega izobraževanja za mediatorja pri DMS je v skladu s Pravilnikom o mediatorjih v programih sodišč, objavljenim v Uradni list RS št. 22/2010 z dne 19.

marca 2010, Pravilnikom o izvajanju mediacije po Družinskem zakoniku (Uradni list RS, št. 76/19) in Družinskim zakonikom, (Uradni list RS, št. 15/17, Uradni list RS, št. 22/19).

DMS je od ustanovitve do danes izvedel preko štirideset osnovnih izobraževanj za mediatorje. Med navedenimi so tudi izobraževanja po naročilu za Okrajno sodišče v Ljubljani, Urad za človekove pravice, Gospodarsko zbornico, Obrtno-podjetniško zbornico Slovenije, Urad predsednika RS, Računsko sodišče RS, Zavarovalnice, Notarsko zbornico in CSD Ljubljana.

Poleg organizacije osnovnih in nadaljevalnih predavanj je DMS vpisan v register izvajalcev izvensodnega reševanja sporov (IRPS) z dne 20. aprila 2017 z odločbo MGRT št. 323-45/2016/6. **DMS vodi postopke reševanja potrošniških sporov v skladu s Pravili Društva mediatorjev Slovenije (DMS)** za vodenje postopkov za izvensodno reševanje potrošniških sporov in Sklepom o spremembi pravil za izvensodno reševanje potrošniških sporov.

DMS je tudi znan organizator večjih odmevnih in uspešnih konferenc, ki so s svojo vsebino in gosti pomembno prispevali k osveščanju o pomenu mediacije in ARS na splošno.

KONFERENCE DMS

2016

Konferenca o postopku sprave (reconciliacija) ob 10. obletnici DMS

Konferenca je potekala v skupni organizaciji s Pravno fakulteto v Ljubljani in ob častnem pokroviteljstvu predsednika Republike Slovenije.

Na dvodnevni konferenci so sodelovali mnogi ugledni tuji in domači gosti: Dr. Dag Hareide, ki je na predavanju predstavil reconciliacijo, prof. dr. Tim Chapman, ki je naslovil postopek sprave (reconciliacije). Potekala je tudi okrogla miza z mnogimi uglednimi gosti in strokovnjaki, na kateri so naslovili temo sprave v samostojni Sloveniji.

Drugi dan je prav tako potekala okrogla miza z naslovom »Sprava v psihološkem pomenu«. Konferenca se je zaključila z zanimivimi predavanji mag. Zorana Hajtnika o vlogi mediatorja pri postopku sprave in mag. Gordane Ristin o tem, kaj lahko družba ali država naredi za postopek sprave.

2018

Konferenca o mediaciji v gospodarstvu

Konferenco, ki je bila delno financirana s pomočjo Evropske unije iz Evropskega socialnega sklada v okviru operacije Učinkovito pravosodje, sta organizirala Ministrstvo za pravosodje in Društvo mediatorjev Slovenije.

Enodnevna konferenca se je začela z okroglo mizo, ki je naslavljala temo mediacije v gospodarskih sporih in na kateri so sodelovali mnogi tuji in domači ugledni strokovnjaki. Zanimivi gostje so bili tudi na drugi okrogli mizi, ki je potekala na tej konferenci in sicer z naslovom »Odzivi gospodarstva na ARS v potrošniških sporih«.

Po odmoru so potekale zanimive delavnice, ki so bile osredotočene na temo kako medirati v gospodarskih sporih.

Konferenca o promociji mediacije: »Ovire za uveljavitev mediacije v Sloveniji in EU«

Konferenco sta organizirala DMS in Ministrstvo za pravosodje. Konferenca je bila delno financirana s pomočjo Evropske unije iz Evropskega socialnega sklada v okviru operacije Učinkovito pravosodje.

Na dvodnevni konferenci so potekala mnoga zanimiva in relevantna predavanja. Pri dan je dr. Rimantas Simaitis (vodja delovne skupine za mediacijo pri CEPEJ) naslovil temo »Premagovanje izzivov in vprašanj za razvoj mediacije: pristop CEPEJ«. Predavanju sta sledilni delavnici o promociji mediacije in simulacija primera, ki je bil tudi posnet in si ga lahko ogledamo na spletni strani DMS in na YouTube strani DMS.

Nato je sledilo še eno zanimivo predavanje predsednice Gemme Béatrice Blohorn-Brenneur z naslovom »Kako premostiti ovire za mediacijo: vloga Gemme«.

Drugi dan konference sta zaznamovali dve zanimivi delavnici, ki sta naslovili ovire za uveljavitev mediacije in razlogi za in proti obvezno mediacijo ter temo bodočnosti pravnškega poklica.

Konferenca se je zaključila še s tremi zanimivi delavnicami, ki so jih organizirali in vodili različni domači in tuji strokovnjaki.

Spletna video konferenca v živo (webinar) ob 15. letnici delovanja DMS s temo »Mediacija danes«

Kljub pandemiji so na konferenci sodelovali mnogi gosti iz ZDA, Hrvaške, Črne Gore in Slovenije, ki so naslovili zanimive strokovne teme in teme o prihodnosti razvoja mediacije. Na konferenci so priznani strokovnjaki obdelali teme kot so: odvetnik in mediacija, prihodnost mediacije, mediacija po ZOOM-u, prikaz intervizije na konkretnem primeru in še več.

Ugotovljeno je bilo, da imajo postopki mirnega reševanja sporov dolgo zgodovino in že utemeljeno mesto v družbi, kar so prepoznali zakonodajalci različnih jurisdikcij tudi EU. Vsi udeleženci so se strinjali, da poleg bogate zgodovine in pomembne sedanje vloge mediaciji pripada tudi ključno mesto v družbi prihodnosti zaradi vseh izzivov, s katerimi se bodo prihodnje generacije soočale. Poleg tega je mediacije vse bolj dobrodošel in nujen del pravosodja, tako na sodiščih kot tudi v obliki veščin pri odvetniškem delu ter celo v kazenskem pravu.

Mediacija preko spleta se je v času pandemije izkazala kot dobrodošlo orodje reševanja sporov, kar je prepoznal tudi DMS in druge organizacije posvečene mediaciji.

SEZNAM PREDSEDNIKOV IN PODPREDESEDNIKOV DMS

MANDAT 2006–2008

PREDSEDNICA: mag. Gordana Ristin

PODPREDSEDNIK: Rudi Tavčar

MANDAT 2008–2011

PREDSEDNICA: mag. Gordana Ristin

PODPREDSEDNIK: Rudi Tavčar

MANDAT 2011–2013

PREDSEDNICA: Mirjana Kranjčević

PODPREDSEDNIK: mag. Vid Pavlica

MANDAT 2013–2015

PREDSEDNICA: Mirjana Kranjčević

PODPREDSEDNIK: mag. Vid Pavlica

MANDAT 2015–2017

PRESEDNIK: Aleš Butala

PODPRESEDNICA: mag. Gordana Ristin

MANDAT 2017–2019

PRESEDNIK: Aleš Butala

PODPRESEDNICA: mag. Gordana Ristin

MANDAT 2019–2021

PRESEDNICA: mag. Gordana Ristin

PODPRESEDNIK: mag. Vid Pavlica

MANDAT 2021–2023

PRESEDNICA: mag. Gordana Ristin

PODPRESEDNIK: Aleksander Jakobčič

PANDEMIJA IN DMS

Tako kot večina ljudi, organizacij, podjetij, je bil tudi DMS soočen s posledicami epidemije COVID-19, kateri se je uspešno prilagodil. Upravni odbor je sprejel več sklepov, s katerimi se je DMS prilagodil situaciji tako, da so se v kratkem času uspešno digitalizirale ključne dejavnosti društva. Tako je bilo uspešno izvedenih že več osnovnih in nadaljevalnih izobraževanj za mediatorje. Prav tako je bil uspešno izveden občni zbor DMS in volitve članov organov v Društvo mediatorjev Slovenije 2021, ki so v celoti potekala preko spleta. Ob 15. obletnici ustanovitve DMS je potekala tudi dvodnevna spletna video konferenca v živo (webinar) s temo »Mediacija danes«.

ZAKLJUČNA BESEDA PODPRESEDNIKA

V svetu ljudi, tako v medosebnih odnosih kot na mednarodni in meddržavni ravni, so spori normalen in stalen del teh odnosov. V tem kompleksnem svetu komunikacij, interesov, potreb, želja, kognitivnih shem in konstruktov so nestrinjanja popolnoma normalna. Ni vedno v naši moči, da vplivamo na prisotnost sporov v našem življenju, lahko pa bistveno vplivamo na način njihovega reševanja.

Mediacije in širše ARS sta civilizacijski pridobitvi človeštva, ki sta v njegovi zgodovini prisotni vsaj toliko časa kot tribunal in kasneje sodišče. Zanimivo je, da sem imel občutek, ko sem začel strokovno spoznavati mediacijo (ARS), da je to moderna zadeva, stara mogoče sto let. Globlje sem šel v zgodovino in teorijo mediacije, bolj sem spoznal njeno več tisočletno prisotnost v mnogih kulturah širom sveta. Mediacija ima v svetu ljudi dolgo že kar stalno prisotnost in že na podlagi tega bi morali to spoštovati in razvijati.

Imam tudi srečo, da lahko na mediacijo gledam iz treh zornih kotov: kot pravnik, kot direktor uspešnega podjetja in kot aktiven mediator. Kot pravnik vidim poti, kako se lahko prav-

na načela, standardi in pravila uresničujejo skozi postopek mediacije, kako lahko veščine, ki ji pridobimo bodisi tekom pravosodnega izpita bodisi prakse, kot so veščine svetoovanja, litigacije, pogajanj, analitičnega razmišljanja, logike in argumentacije, bistveno pomagajo pri vodenju postopka mediacije. Kot gospodarstvenik razumem kompleksnost določenega spora, potrebo po kreativnem razmišljanju, upoštevanju širših interesov, razumevanju konteksta znotraj katerega imajo določena pravila pravno gledano smisel, a zaradi kompleksnosti določenega spora ne zadoščajo za dobro in razumno rešitev tega spora. Kot mediator pa vidim koliko dela, truda in znanja je potrebno vložiti v predpripravo in analizo primera.

Potreba po nenehnem učenju novih veščin in znanj, da lahko razumemo širše spor, ki je pred nami in potreba po neprestanem izzivanju in razvoju lastnih sposobnosti in veščin, pa naj bodo to veščine poslušanja, komunikacije v konfliktni situaciji ali pa veščine pogajanj ter facilitiranja pogajanj. Predvsem pa vidim vse možnosti in priložnosti, ki ji mediacija in dober strokoven mediator lahko strankam v sporu ponudijo.

Mediacija (ARS) vsekakor ima prihodnost in v današnjem času imamo tudi srečo, da se je postopek z vsemi načeli in standardi razvil v postopek, ki s strokovnim mediatorjem strankam zagotavlja varnost in možnosti hitre, ekonomične in dolgoročne rešitve spora. Sodišča bodo vedno igrala svojo vlogo, tako v zagotavljanju zakonitosti kot pri reševanju pravnih sporov. Postopek mediacije ni (in tudi ne sme biti) nikoli na račun postopka pri sodišču; že dokazano pa lahko smiselno ARS in sojenje soobstajajo. Upam na prihodnost,

ko bo samoumevno, da stranke v sporu najprej pomislijo na mediacijo ali drug ARS postopek in se za sodišče odločijo, ko bo to res potrebno in (pravno) nujno.

Mediacija (ARS) je tako ključen del vsakega razvitega pravnega sistema, del veččin modernega pravnika in ključen del pravosodja, ki želi poleg pravne varnosti strankam zagotoviti tudi strokoven, učinkovit in dolgoročen način reševanja sporov.

Aleksander Jakobčič

Društvo mediatorjev Slovenije

Publikacijo smo pripravili na podlagi uradnih informacij in relevantne zakonodaje Organizacije združenih narodov, Sveta Evrope, Evropske unije in Republike Slovenije, ter na podlagi arhiva delovanja Društva mediatorjev Slovenije.

SLO-MED.SI